

ПРОКСЕМІЧНИЙ АСПЕКТ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ (на матеріалі публікацій А. Піза)

Попік І.П.

кандидат філологічних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Тхор Н.М.

кандидат філологічних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

У сучасному мовознавстві існують численні типології невербальних засобів спілкування, оскільки вони творяться та сприймаються різними сенсорними системами: зором, слухом, тактильними відчуттями, смаком, нюхом, а також з урахуванням того, коли відбувається спілкування.

У нашій роботі ми дотримуємось поглядів Ф.С. Бацевича, який пропонує класифікацію невербальних засобів спілкування, яка враховує найважливіші сенсорні системи людини, а також темпоральні (часові) характеристики спілкування. Так, учений виокремлює 5 типів невербальної комунікації: **акустичну** (екстралінгвістика та просодика), **оптичну** (кінесика, проксемика, графеміка, зовнішній вигляд), **тактильно-кінестезичну** (такесика), **ольфакторну** (запахи) та **темпоральну** (хронеміка) (Бацевич 2004: 59-60). З огляду на специфіку обраного матеріалу дослідження, у нашому дослідженні ми детально зупинимося на розгляді проксемічного та такесичного аспектів.

До проксеміки належать такі параметри як відстань між співрозмовниками та їх просторове розміщення.

А. Піз відзначає надзвичайну важливість та культурну і територіальну зумовленість відстані між співрозмовниками. Учений виокремлює такі зони як інтимну, персональну, соціальну та публічну:

*“The radius of the air bubble around suburban middle class white people living in Australia, New Zealand, England, North America and Canada is generally the same. It can be broken down into four distinct zone distances. 1. **Intimate Zone** (between 15 and 45 centimetres or 6 to 18 inches) Of all the zone distances, this is by far the most important as it is this zone that a person guards as if it were his own property. Only those who are emotionally close to that person are permitted to enter it. This includes lovers, parents, spouse, children, close friends and relatives. There is a sub-zone that extends up to 15 centimetres (6 inches) from the body that can be entered only during physical contact. This is the close intimate zone. 2. **Personal Zone** (between 46 centimetres and 1.22 metres or 18 to 48 inches) This is the distance that we stand from others at cocktail parties, office parties, social functions and friendly gatherings. 3. **Social Zone** (between 1.22 and 3.6 metres or 4 to 12 feet) We stand at this distance from strangers, the plumber or carpenter doing repairs around our home, the postman, the local shopkeeper, the new employee at work and people whom we do not know very well. 4. **Public Zone** (over 3.6 metres or 12 feet) Whenever we address a large group of people, this is the comfortable distance at which we choose to stand”.*

Для більшої наочності наводиться схематичне зображення відповідних зон із зазначенням найсуттєвіших характеристик – власне дистанції між співрозмовниками.

Автор також наводить основні правила поведінки у некомфортних умовах – у переповненому транспорті тощо.

“Crowding at concerts, cinemas, in elevators, trains or buses results in unavoidable intrusion into other people’s intimate zones, and reactions to this invasion are interesting to observe. There is a list of unwritten rules that people in Western cultures follow rigidly when faced with a crowded situation such as a packed lift or public transport. These rules include: 1. You are not permitted to speak to anyone, including a person you know. 2. You must avoid eye contact with others at all times. 3. You are to maintain a ‘poker face’ - no emotion is permitted to be displayed. 4. If you have a book or newspaper, you must appear to be deeply engrossed in it. 5. The bigger the crowd, the less the body movement you are permitted to make. 6. In elevators, you are compelled to watch the floor numbers above your head”.

Автор також заперечує поширену думку про те, що люди, які подорожують вранці на роботу, мають нещасний вигляд. Він зазначає, що подібний без емоційний вираз на обличчі свідчить про те, що всі дотримуються усталених правил поведінки у публічному транспорті.

“We often hear words like ‘miserable’, ‘unhappy’ and ‘despondent’ used to describe people who travel to work in the rush hour on public transport. These labels are used because of the blank, expressionless look on the faces of the travellers, but they are misjudgments on the part of the observer. What the observer sees, in fact,

is a group of people adhering to the rules that apply to the unavoidable invasion of their intimate zones in a crowded public place”.

Що ж стосується просторового розміщення, то воно представлене за допомогою абстрактно-схематичних засобів – схем, та має яскраву прагматичну забарвленість.

“Because of a wide range of moderating circumstances, the following examples relate primarily to seating arrangements in an office environment with a standard rectangular desk. Person B can take four basic seating positions in relation to person A. B1: The corner position B2: The co-operative position B3: The competitive-defensive position B4: The independent position”.

Автор наголошує на важливості просторового розміщення співрозмовників особливо у робочій обстановці.

“Sitting across the table from a person can create a defensive, competitive atmosphere and can lead to each party taking a firm stand on his point of view because the table becomes a solid barrier between both parties. This position is taken by people who are either competing with each other or if one is reprimanding the other. It can also establish that a superior/subordinate role exists when it is used in A’s office”.

У випадку конкуруючого розміщення, стіл слугує бар’єром між співрозмовниками.

Отже, проксемічний аспект невербальної комунікації представлений відстанню між співрозмовниками та їх просторовим розміщенням, яке супроводжується абстрактно-схематичними зображеннями.

Список літератури

Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Академія, 2004. 342 с

Колегаєва І.М. Вербалізація емотивної невербалістики в англійських словниках і текстах. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Серія Філологія. Київ: КНЛУ, 2012. Том 15. № 2. С. 57 – 62.

Pease A. Body language. Mumbai: Manjul publishing house, 2015. 229 p.

Pease A. Signals. URL:

https://books.google.com.ua/books/about/Signals.html?id=mN0JAQAAMAAJ&redir_esc=y